

УДК 811.112.2'25

**TRANSLATION OF GERMAN LANGUAGE PARTICIPAL
CONSTRUCTIONS INTO UKRAINIAN BASED ON OFFICIAL AND
BUSINESS DISCOURSE TEXTS****ПЕРЕКЛАД НАЙПРОДУКТИВНІШИХ НІМЕЦЬКИХ ВІДДІЄСЛІВНИХ
ДІЄПРИКМЕТНИКОВИХ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ В ТЕКСТАХ
ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ**

Ivanytsia I.V. / Іваниця І.В.

Student / студентка

Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Velyka Vasylkivska, 73, 03680

Київський національний лінгвістичний університет,

Київ, Велика Васильківська, 73, 03680

Анотація. У статті проаналізовано частотність вживання німецьких віддієслівних дієприкметникових конструкцій у текстах офіційно-ділового стилю німецької мови та досліджено специфіку перекладу даних конструкцій українською мовою. Визначено особливості, які слід враховувати під час перекладу німецьких віддієслівних дієприкметникових конструкцій українською мовою у текстах офіційно-ділового стилю.

Ключові слова: офіційно-діловий стиль; переклад; віддієслівні дієприкметникові конструкції.

Німецька мова багатогранна, жива і рухлива, з величезною кількістю діалектів, але загалом – гнучка й пластична. У ній і сьогодні продовжують утворюватися нові форми і конструкції слів. Вона є офіційною мовою шести держав західної Європи і жителі більш ніж двадцяти країн використовують її в якості другої мови.

Особливості німецького перекладу вимагають від перекладача спеціальних знань і значного досвіду перекладацької роботи. Необхідні вагомні лексичні запаси рідної мови і вміле його застосування. Розуміння нюансів необхідно для дотримання точної передачі тексту і загальної виразності мовлення, особливо при перекладі текстів офіційно-ділового стилю.

Метою є визначення частотності вживання німецьких віддієслівних дієприкметникових конструкцій та способи їх перекладу українською мовою у текстах офіційно-ділового стилю.

Теоретичні питання, пов'язані із особливостями перекладу текстів офіційно-ділового стилю, висвітлені у працях М. Беляєвого, О. Декало, Е. Попової, В. Карабана, В. Комісарова, Л. Граудіної, Е. Лазуткіної, І. Гальперіного, Л. Рахманіна, Дж. Вагнер, К. Нікерсон, Г. Вольф та ін. Вживання та переклад віддієслівних дієприкметникових конструкцій як безособових форм представлено в працях вітчизняних дослідників (Т. Кияк, А. Науменко, О. Огуй).

Між перекладом звичайних текстів та перекладом офіційно-ділового стилю існують суттєві відмінності, які пов'язані із деякими особливостями перекладу ділової документації. Офіційні тексти характеризуються високим ступенем стандартизації, яка стосується їх структури і навіть організації побудови параграфів у ній. Офіційно-діловий стиль, в якому виконана ділова документація, є більш консервативним, і перекладачеві це потрібно

враховувати. Передача інформації в документальному вигляді є особливістю офіційно-ділового стилю.

Головними ознаками офіційно-ділового стилю, які треба враховувати при перекладі вихідного тексту є: використання слів у їх прямому значенні; фразеологічні поєднання та кліше, які є загальноприйнятими у діловому мовленні, на відміну від розмовного; використання модальних дієслів, які виражають ввічливість та відношення адресанта, але не позначають конкретний стан; досягнення практичної інформаційної еквівалентності перекладу тексту оригіналу; наявні скорочення повинні бути розшифрованими і перекладеними за загальноприйнятими правилами; загальні закономірні відповідники граматичних форм і конструкцій оригіналу та перекладу німецьких віддієслівних дієприкметникових конструкцій. Вживання останніх є типовим для офіційно-ділового стилю німецької мови. Тому важливо знати, які ці поняття мають схожі риси в досліджуваних мовах і, які в них суттєві відмінності, що впливають на способи їх перекладу.

Функціонування та переклад віддієслівних дієприкметникових конструкцій у німецькій та українській мовах поставали предметом зацікавлення лінгвістів. Зокрема, поряд з питанням, чи є дієприкметник самостійною частиною мови чи ні, вважати його похідною формою дієслова чи прикметника, постає питання чи варто його відносити до поняття партиципності або / і дієприкметниковості.

Часто *participle* визначають як клас слів, які поєднують у собі ознаки дієслова (мають відносні ознаки часу та спосіб) та прикметника (надають ознаку предметів, через що часто виконують синтаксичну роль означення) [1].

На останнє вказує і сам термін: в українській мові подані слова називаються «дієприкметниками», в англійській і російській – відповідно «*participles*» і «*причастия*» – назви, які вказують на віднесеність цих термінів до двох різних частин мови – дієслова та прикметника [3]. Німецький дієприкметник – друга після інфінітива іменна форма німецького дієслова, що поєднує в собі ознаки прикметника.

У німецькій мові існують два типи дієприкметників:

Partizip I (дієприкметник перший) дієприкметник теперішнього часу *Partizip Präsens*. Дієприкметник I завжди має активний характер і позначає тривалу незакінчену дію: *arbeitend* – працюючий, *folgend* – слідуючий. Утворюється дієприкметник I від основи будь-якого дієслова і суфікса -end, рідше -nd.

Partizip II (дієприкметник другий) – дієприкметник минулого часу *Partizip Perfekt*. Дієприкметник II утворюється від основи дієслова за допомогою префікса *ge-* і суфіксів – (e)t для слабких дієслів і -en для сильних дієслів. У дієсловах із відокремлюваним префіксом (який в українській мові набуває ознак прийменника) префікс *ge-* стоїть між відокремлюваним префіксом і дієсловом. Дієслова з невідокремлюваним префіксом і дієслова із суфіксом -ieren утворюють дієприкметники II без префікса *ge-*.

Німецькі дієприкметники (*Partizipien*), що мають водночас властивості і прикметника / прислівника, і дієслова, часто з'являються в атрибутивному (прикметниковому) вжитку, відповідаючи як дієприкметникам теперішнього (Парт. I: *eintreffend*) так і минулого (Парт. I I: *eingetroffen*) часу:

Аналіз фактологічних джерел дає змогу констатувати, що не зважаючи на певні особливості виникнення, подальшого розвитку і функціонування дієприкметників на сучасному етапі розвитку мови, слов'янське і германське мовознавство дають схожі тлумачення цього класу слів. Найчастіше дієприкметник визначається як безособова форма дієслова, яка поєднує значення двох частин мови: прикметника і дієслова. Необхідно, однак, зазначити, що автори більшості граматик слов'янських мов при розгляді дієприкметника зосереджують свою увагу на його іменних рисах, а вчені-германісти – на дієслівних.

Проаналізуємо частотність побутування та способи перекладу українською мовою найпродуктивніших віддієслівних дієприкметникових конструкцій у німецькій діловій мові.

У ході дослідження нами було обрано для аналізу 25 текстів офіційно-ділового стилю німецької мови. Під час перекладу українською мовою з текстів було вибрано 100 віддієслівних дієприкметникових конструкцій: по 50 Partizip I, Partizip II und zu + Partizip I та Isolierte Partizipialkonstruktion, Erweitertes Attribut. Найбільш часто вживані віддієслівні дієприкметникові конструкції проаналізовано за наступними критеріями: частотність побутування в вибраних текстах та наявні або відсутні варіанти перекладу в контексті ділового дискурсу. У підсумку виконана порівняльна статистика перекладу українською мовою найпродуктивніших конструкцій у німецькій діловій мові.

Найпродуктивніші способи перекладу Partizipien und Partizipialkonstruktionen були виконані в ході дослідження з опорою на вживання та переклад віддієслівних дієприкметникових конструкцій як безособових форм, які представлено в підручнику «Перекладознавство (німецько-український напрям)» (Т. Кияк, А. Науменко, О. Огуй) [2: 267–270].

Зокрема, дієприкметник, який виконує функцію атрибута в тексті, найчастіше перекладався українською мовою за допомогою дієприкметника чи прикметники. Але якщо мова йде про переклад за допомогою дієприкметника, тут є певні нюанси, які слід враховувати. Partizip I може бути переведений лише через за допомогою активного дієприкметника недоконаного або доконаного виду. Оскільки активні дієприкметники недоконаного виду не завжди доцільно використовувати в українській мові, ми іноді відтворюємо Partizip I за допомогою підрядного означального речення. Якщо ми хотіли перевести німецький Partizip II на українську мову за допомогою дієприкметника, ми використовували лише пасивний дієприкметник.

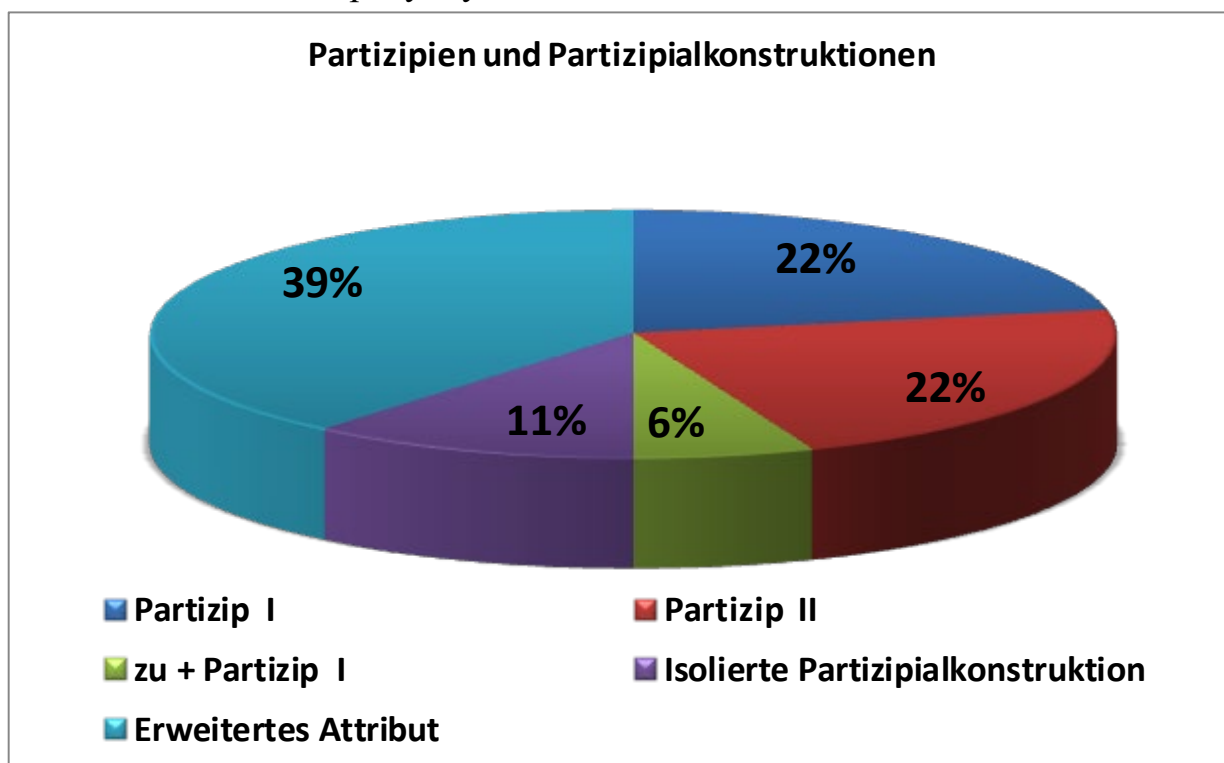
Zu + Partizip I, що виконує роль означення, має пасивне значення. Це означення вказує на те, що дія може бути або повинна бути виконана над об'єктом. Саме через це Zu + Partizip I перекладається за допомогою підрядного означального речення з модальним відтінком можливості або необхідності. Цей модальний відтінок, чи дію слід чи можливо зробити, легко зрозуміти з контексту. Zu + Partizip I можна також перекласти за допомогою пасивного дієприкметника теперішнього часу, але в цій роботі ми маємо досвід перекладу цієї конструкції лише за допомогою підрядного означального речення.

Перекладаючи isolierte Partizipialkonstruktion ми виявили лише один

варіант перекладу. Це явище було відтворено українською мовою за допомогою дієприслівникового звороту.

Erweitertes Attribut був перекладений двома методами, а саме відокремленим дієприкметниковим зворотом та підрядним означальним реченням.

Порівняльна статистика частотності вживання при перекладі українською мовою найпродуктивніших Partizipien und Partizipialkonstruktionen у німецькій діловій мові подана на рисунку 1.

Рисунок 1. Порівняльна статистика частотності вживання при перекладі українською мовою найпродуктивніших Partizipien und Partizipialkonstruktionen

Статистика найпродуктивніших конструкцій Partizipien und Partizipialkonstruktionen у німецькій діловій мові порівняно з перекладами українською наступна: Erweiterertes Attribut 39%, Partizip I 22%, Partizip II 22%, Isolierte Partizipialkonstruktion 11%, zu + Partizip I 6%.

В текстах офіційно-ділового стилю німецької мови найчастіше вживають Partizip I (22 шт.) та Partizip II (22 шт.), а найменше використовуються - zu + Partizip I (6 шт.). Останній має і найменше, залежно від змісту ділового дискурсу, способів та варіантів перекладу українською мовою. Найбільше способів (5) перекладу українською мовою має Partizip I. Уніфікований спосіб перекладу в досліджуваних текстах серед цих трьох досліджуваних конструкцій не було знайдено.

В процесі перекладу українською мовою також досліджувалися Isolierte Partizipialkonstruktion та Erweiterertes Attribut щодо варіантів перекладу в контексті ділового дискурсу. Зокрема, Isolierte Partizipialkonstruktion, залежно від змісту ділового дискурсу, має варіант перекладу лише за допомогою

дієприслівникового звороту (11 шт.), тобто ця конструкція має лише уніфікований спосіб перекладу. *Erweitertes Attribut*, залежно від змісту ділового дискурсу, має декілька варіантів перекладу: за допомогою відокремленого дієприкметникового звороту (21 шт.) та за допомогою підрядного означального речення (18 шт.)

Вживання та переклад віддієслівних дієприкметникових конструкцій як безособових форм мають загальні закономірні відповідники граматичних форм і конструкцій оригіналу та перекладу.

Отже, одне й те ж граматико-морфологічне явище можна перекладати різними способами, якщо враховувати його конкретне лексичне вираження.

Дослідження закономірностей перекладу офіційно-ділового стилю дає підстави стверджувати, що саме цей стиль є одним із найважчих для перекладу. Він потребує неабиякої обізнаності, ерудованості та фонових знань перекладача. Чітка визначена форма, передача думок та об'єктивності фактів, правильне застосування перекладацьких трансформацій, врахування особливостей та використання різних способів перекладу найпродуктивніших конструкцій *Partizipien und Partizipialkonstruktionen* у німецькій діловій мові українською є суттєвим компонентом перекладацької компетентності.

Сфера вживання офіційно-ділового стилю зумовлює його жанрову розгалуженість й питання, пов'язані із особливостями їх перекладу стане предметом подальших досліджень.

Література:

1. Заиченко Е. В. Теоретическая интерпретация причастия второго в современном немецком языке : автореф. дис. на получение наук. степ канд. филологических наук / Е. В. Заиченко. – 2005, – 156 с 2005.

2. Кияк, Т. Р. К38 Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник / Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Д. Огуй. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 543 с.

3. Родюк М. В. Дієприкметник в германських мовах (на матеріалі англійської, німецької та нідерландської мов) / М. В. Родюк // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013 – № 14 (273). – С. 227 2013, с. 227].

Abstract. *The article analyzes the frequency of use of German language participial constructions in the texts of the official and business discourse of the German language and looks into the peculiarities of the translation of these constructions into Ukrainian. The peculiarities that should be taken into account while translating German language participial constructions into Ukrainian in the texts of the official and business discourse are determined.*

Key words: *official and business discourse; translation; German language participial constructions.*

Науковий керівник: к.ф.н., доц. Декало О.О.

© Іваниця І.В.